

**Izvještaj o stanju i potrebama među uposlenima
u obrazovanju, trgovini i zdravstvu tokom
pandemije uzrokovane korona virusom 2020.
godine**

2020.

Organizator istraživanja:
Udruženje građana Agora

Koordinatori istraživanja:
Asmira Malkočević
Vedrana Dautović

Implementatori ispitivanja:
Adin Bešlagić
Dino Hukić
Emina Sarajlić
Semra Sukanović
Muharem Suljagić
Slaven Ostojić
Suana Huremović

Obrađa statičkih podataka:
Mladen Mijatović, analitičar podataka

© 2019 **Udruženje građana Agora**
Sva prava pridržana.

Udruženje građana Agora
Društveno-edukativni centar za otvoreno
obrazovanje i cjeloživotno učenje
Oslobodilaca 4, Simin Han
75207, Tuzla
Bosna i Hercegovina

www.agoracentar.org
agora@agoracentar.org
+387 (0)35 312 930
+387 (0)35 312 931

O Udruženju građana Agora

Udruženje građana Agora je organizacija civilnog društva koja putem programa neformalne edukacije zasnovanih na principima otvorenog obrazovanja osnažuje i jača kapacitete pojedinaca, posebno mladih kao odgovornih građana koji preuzimaju odgovornost za svoj lični razvoj i razvoj zajednice.

Udruženje radi u duhu demokratičnosti, otvorenosti, tolerancije, solidarnosti i bez političkog opredjeljenja, a nastoji motivisati što veći broj građana, posebno mladih, da se uključe u demokratske procese i upravljanje sudbinom svoje zajednice.

Udruženje djeluje u polju neformalne edukacije i cjeloživotnog učenja, promovirajući koncept otvorenog obrazovanja kao posebnu filozofiju obrazovanja koja se zasniva na sljedećim načelima:

- građani imaju pravo i odgovornost da budu uključeni u proces razvoja zajednice, kroz određivanje i povezivanje potreba i potencijala zajednice, u cilju poboljšanja uslova življenja u zajednici;
- obrazovanje je proces koji traje cijeli život;
- svi pripadnici zajednice dijele odgovornost u misiji edukacije svih članova zajednice.

SADRŽAJ

UVOD	4
Struktura uzorka	4
REZULTATI ISTRAŽIVANJA	5
OBRAZOVANJE	5
Osobine ispitanika u oblasti obrazovanja	5
Informacije o uslovima rada tokom pandemije	6
Podrška menadžmenta i poslodavca tokom pandemije	9
Članstvo u sindikatu i podrška sindikata tokom pandemije	11
Agora centar	12
ZDRAVSTVO	12
Osobine ispitanika u oblasti zdravstva	12
Informacije o uslovima rada tokom pandemije	13
Podrška menadžmenta i poslodavca tokom pandemije	16
Članstvo u sindikatu i podrška sindikata tokom pandemije	18
Agora centar	19
TRGOVINA	19
Osobine ispitanika u oblasti trgovine	19
Informacije o uslovima rada tokom pandemije	20
Podrška menadžmenta i poslodavca tokom pandemije	23
Članstvo u sindikatu i podrška sindikata tokom pandemije	25
Agora centar	25

UVOD

Udruženje građana Agora 2020. godine sprovelo je istraživanje među uposlenima u oblastima obrazovanja, zdravstva i trgovine na području Grada Tuzla. Istraživanjem smo željeli saznati na koji način je pandemija uzrokovana korona virusom utjecala na rad i uslove rada u navedenim oblastima, kakva je saradnja s menadžmentom i sindikatima, kakvu podršku su uposlenici imali i/ili tražili, te da li su uposlenima potrebne neke edukacije koje bi olakšale prevazilaženje iste ili sličnih vanrednih situacija i pomogle im u traženju i kreiranju boljih uslova rada. U istraživanju je učestvovalo ukupno 326 osoba, i to 143 iz oblasti obrazovanja, 86 iz zdravstva i 97 iz trgovine.

Za potrebe provedenog istraživanja postavljeni su sljedeći osnovni istraživački ciljevi:

- Ustanoviti kakve promjene su se desile na radnom mjestu tokom pandemije uzrokovane korona virusom
- Ispitati koju vrstu podrške je pružio menadžment
- Ispitati kakvu ulogu u rješavanju problema uposlenika imaju sindikati
- Ispitati potrebe za edukacijama koje imaju uposlenici

Na osnovu rezultata istraživanja, Agora će ispitanicima, ali i ostalim članovima sindikata te uposlenicima u navedenim oblastima s područja Grada Tuzle ponuditi edukacije kako bi unaprijedili svoja znanja i vještine, s ciljem traženja i dobijanja boljih uslova rada, bolje pozicije na poslu ili boljeg zaposlenja, te lakšeg prevazilaženja vanrednih situacija uzrokovanih nepredvidivim okolnostima.

Istraživanje je realizovano uz mentorsku i savjetodavnu podršku Fastighets-a, sindikalne organizacije iz Švedske koja ima dugogodišnje iskustvo u radu sa sindikatima i radnicima i unaprjeđenjem uslova rada za uposlene na poslovima održavanja širom zemlje. Partnerstvo s Fastighetsom uspostavljeno je 2019. godine kroz zajednički projekat sa Olof Palme centrom.

Struktura uzorka

Atributi ispitanika		n	n %
Spol ispitanika	Muški	76	23,3%
	Ženski	250	76,7%
Starosna grupa	18-24	9	2,7%
	25-34	99	30,4%
	35-49	173	53,1%
	50-65	45	13,8%
Stepen obrazovanja ispitanika	Osnovno obrazovanje	1	0,3%
	Srednja stručna sprema	78	23,9%
	Viša stručna sprema	22	6,7%
	Visoka stručna sprema	170	52,2%
	Magisterij	40	12,3%
	Doktorat	14	4,3%
Bez odgovora	1	0,3%	
Djelatnost zaposlenja ispitanika	Obrazovanje	143	43,9%
	Zdravstvo	86	26,4%
	Trgovina	97	29,7%

Tabela 1. Struktura anketiranih ispitanika (građana) prema spolu, starosnoj grupi, obrazovanju i djelatnosti

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

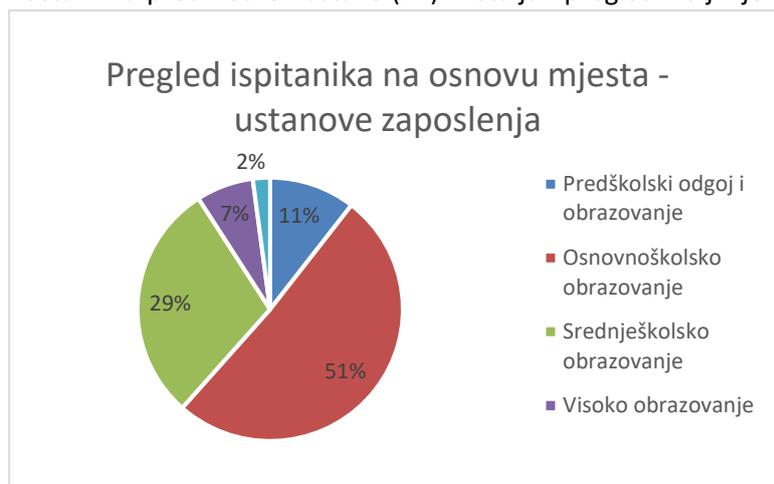
OBRAZOVANJE

Osobine ispitanika u oblasti obrazovanja

Atributi ispitanika		n	n %
Spol ispitanika	Muški	33	23%
	Ženski	110	77%
Starosna grupa	18-24	0	0%
	25-34	19	13,3%
	35-49	102	71,3%
	50-65	22	15,4%
Stepen obrazovanja ispitanika	Osnovno obrazovanje	0	0%
	Srednja stručna sprema	2	1,4%
	Viša stručna sprema	10	7%
	Visoka stručna sprema	102	71,3%
	Magisterij	17	11,9%
	Doktorat	11	7,7%
Bez odgovora	1	0,7%	

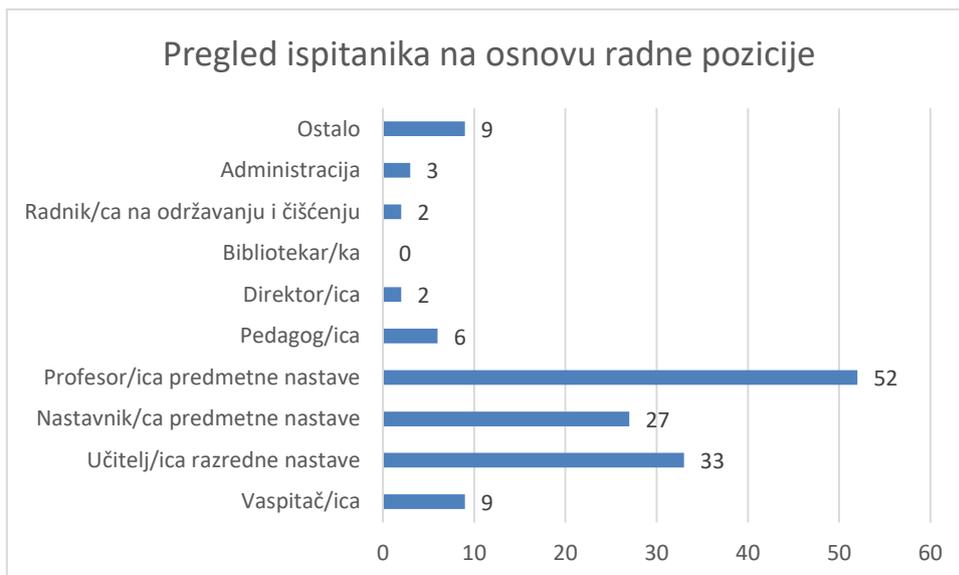
Tabela 2. Struktura anketiranih ispitanika (građana) prema spolu, starosnoj grupi, obrazovanju i djelatnosti

Ispitivanje sprovedeno sa uposlenicima u odgojno-obrazovnim ustanovama uključilo je 143 osobe (M33, Ž110). Kako je prikazano u grafikonu 1, najveći broj ispitanika su uposlenici ustanova za osnovno obrazovanje (73 ili 51%), potom slijede uposlenici ustanova za srednje obrazovanje (42 ili 29,4%), zatim ustanova za predškolski odgoj i obrazovanje (15 ili 11%), te visoko obrazovanje (10 ili 7%). Među ispitanicima, najviše je profesora predmetne nastave (52 osobe), zatim učitelja razredne (33) te nastavnika predmetne nastave (27). Detaljan pregled vidljiv je u grafikonu 2. Kada je riječ o radnom

iskustvu, najviše ispitanika ima 10-19 godina radnog iskustva (61 osoba ili 42,7%), potom slijede osobe koje u obrazovanju rade 20-30 godina (40 ili 28%), zatim 1-9 godina (30 ili 21%), a najmanje ispitanika je nastavno osoblje sa više od 30 godina radnog iskustva (12 ili 8,4%).

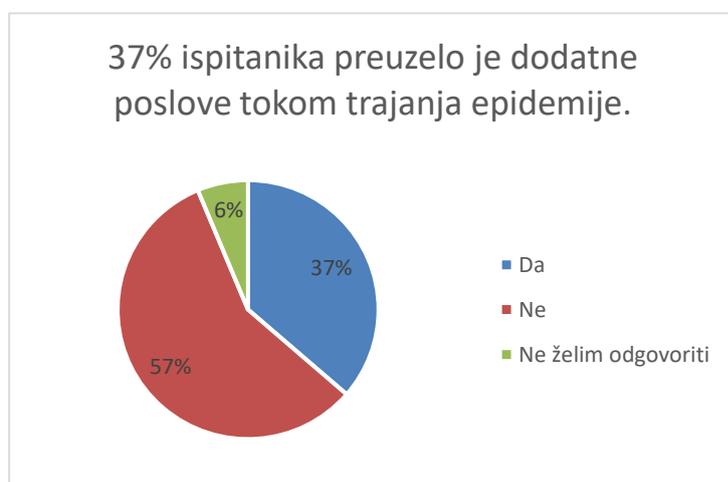
Grafikon 1: Pitanje – Molimo navedite u kojoj od navedenih ustanova ste zaposleni?

Grafikon 2: Pitanje- Molimo navedite na kojoj poziciji ste zaposleni.

Informacije o uslovima rada tokom pandemije

Obrazovanje je tokom epidemije uzrokovane korona virusom suočeno s izazovima kada je u pitanju realizacija redovne nastave na svim nivoima odgoja i obrazovanja, i nastavno osoblje susrelo se s novim oblicima i načinima vođenja nastavnog procesa. Oko 57% ispitanika reklo je da nisu preuzeli dodatne poslove tokom epidemije uzrokovane korona virusom, dok je više od 36% ispitanika izjavilo je da jesu preuzeli dodatne poslove tokom epidemije (Grafikon 3). Najčešće navedeni poslovi jesu priprema i

realizacija online nastave, administriranje online platformom za nastavu, pružanje pomoći kolegama, roditeljima i učenicima prilikom realizacije online nastave, priprema i snimanje TV časova, pružanje pomoći učenicima koji nemaju pristup online nastavi (internetu).

Grafikon 3: Pitanje- Da li ste tokom epidemije preuzeli dodatne poslove?

Analizom odgovora na pitanje koliko radnih sati sedmično su uposleni imali prije, a koliko tokom pandemije uzrokovane korona virusom, uočen je znatan porast radnih sati sedmično kod uposlenih u osnovnom i srednjem obrazovanju, što je detaljno prikazano u tabeli 3.

Pitanje - Koliko sati sedmično ste prosječno radili PRIJE proglašenja pandemije i TOKOM pandemije?												
	Svi ispitanici		Predškolski odgoj i obrazovanje		Osnovnoškolsko obrazovanje		Srednješkolsko obrazovanje		Visoko obrazovanje		Drugo	
	Prije	Tokom	Prije	Tokom	Prije	Tokom	Prije	Tokom	Prije	Tokom	Prije	Tokom
Manje od 40 sati	16	32	2	8	5	11	7	6	2	6	0	1
40 sati	92	21	10	5	51	9	26	5	4	1	1	1
Između 40 i 50 sati	26	31	2	1	12	15	7	12	4	3	1	0
Više od 50 sati	6	56	0	0	5	37	1	19	0	0	0	0
Ne želim odgovoriti	3	3	1	1	0	1	1	0	0	0	1	1
Total	143	143	15	15	73	73	42	42	10	10	3	3

Tabela 3

Na upit kakve promjene su se dogodile na radnom mjestu tokom novonastale situacije, 79 ispitanika reklo je da je rad bio privremeno obustavljen naredbom nadležnih organa, a čak 75 osoba (oko 52% u odnosu na ukupan broj ispitanika) istaklo je da je obim posla povećan tokom trajanja epidemije, i to najviše u osnovnom (46 osoba) i srednjem obrazovanju (25 osoba). Samo 12 osoba (oko 8% od ukupnog broja ispitanih) reklo je da je obim posla bio smanjen.

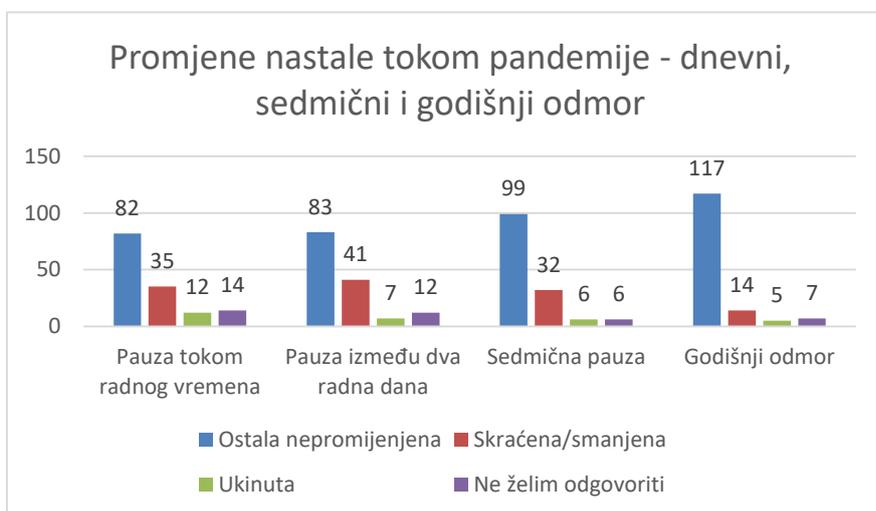
U tabeli 4 je pregled poslova koje su uposlenici bili obavezni obavljati tokom epidemije.

	Svi ispitanici		Predškolski odgoj i obrazovanje	Osnovnoškolsko obrazovanje	Srednješkolsko obrazovanje	Visoko obrazovanje	Drugo
	Broj odgovora	U procentima					
Biti prisutan/na u školi određen broj sati	45	6,3%	5	25	11	3	1
Održavati online nastavu/časove	126	17,7%	11	64	42	9	0
Biti dostupan/na učenicima online	117	16,5%	6	65	37	9	0
Obavljati individualne konsultacije s učenicima	106	14,9%	1	61	35	8	1
Postavljati zadatke na platformu u redovnim intervalima	88	12,4%	5	39	39	5	0
Pregledati zadaće i radove učenika	114	16,0%	2	66	40	6	0
Pružati informatičku pomoć i podršku kolegama/icama	58	8,2%	0	35	19	4	0
Prisustvovati informatičkim obukama	34	4,8%	0	19	15	0	0
Snimati časove za TV učionicu	23	3,2%	3	9	9	1	1
Total	711	100,0%	33	383	247	45	3

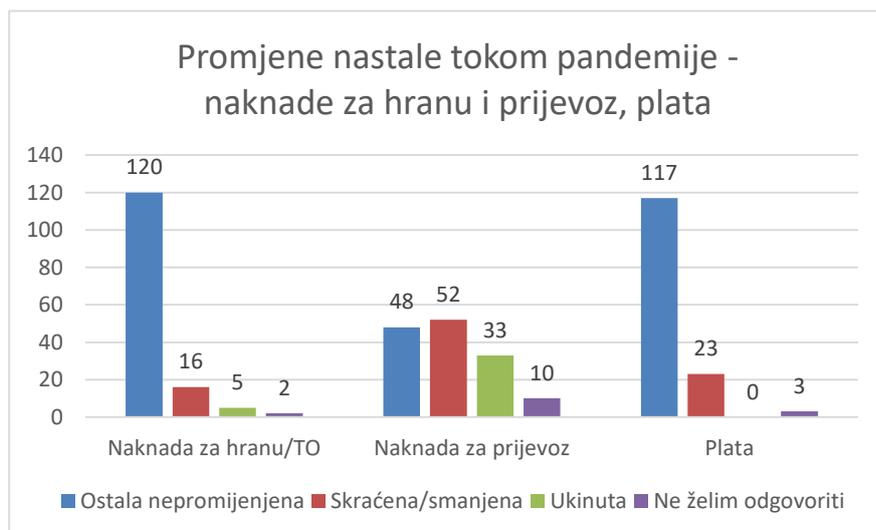
Tabela 4

Čak 121 ispitanik smatra da je rad od kuće zahtjevniji od rada u učionici, a samo 13 ih je reklo da je rad od kuće manje zahtjevan. Kada je riječ o realizaciji online nastave, 36 ispitanika imalo je poteškoće s informatičkim znanjem tokom izvođenja nastave, a 49 ispitanika imalo je poteškoće s nedostatkom opreme i sredstava za rad. Isti broj nastavnog osoblja imao je poteškoće s prenošenjem znanja prema učenicima tokom izvođenja online nastave, a 39 osoba tražilo je dodatnu pomoć porodice, prijatelja ili kolega za pripremu i realizaciju online nastave. 57 osoba smatra da je korištena platforma za izvođenje online nastave bila optimalno rješenje u praksi, dok 32 ispitanika smatraju da nije. Kada je riječ o TV nastavi za učenike nižih razreda osnovne škole, 37 ispitanik smatra da je bila optimalno rješenje u praksi u novonastaloj situaciji, dok 31 smatra da nije.

Kod većine ispitanika nije bilo značajnih promjena tokom pandemije u ostvarivanju prava na pauzu i odmor, te prava na topli obrok i platu. Najveća promjena jeste u naknadi za prijevoz koja je smanjena kod 36% ispitanika, zbog rada od kuće i obustave putovanja na posao. Detaljan pregled navedenih promjena je u grafikonima 4 i 5.

Grafikon 4: Pitanje – Navesti promjene koje su se dogodile usljed pandemije uzrokovane korona virusom.

Grafikon 5: Pitanje - Navesti promjene koje su se dogodile usljed pandemije uzrokovane korona virusom.

Podrška menadžmenta i poslodavca tokom pandemije

Ispitanici su u ovom dijelu analize iskazali svoj stav kada je riječ o podršci menadžmenta za vrijeme pandemije, a u kontekstu pružanja pomoći u vidu opreme ili materijala za rad, potom pružanja obuke za korištenje opreme i platforme za online rad, te pripreme za snimanje pred TV kamerama. U odnosu na ukupan broj odgovora, oko 20% ispitanika smatra da su imali dovoljno podrške u vidu materijala i opreme za rad od strane menadžmenta, dok oko 37% ispitanika smatra da nisu imali nikakvu podršku po navedenim pitanjima. 24% ispitanika, u odnosu na ukupan broj odgovora, smatra da su imali dovoljno podrške u kontekstu obuke za korištenje opreme, dok oko 39% odgovara da nisu imali nikakvu podršku. 30% ispitanika smatra da su imali dovoljno podrške kada je riječ o obuci za rad na platformi, dok isto toliko ima suprotno mišljenje. Kada je riječ o obuci za stupanje pred kameru i snimanje TV nastave, uzeti su obzir odgovori iz osnovnoškolskog obrazovanja gdje 44% ispitanika kaže da nisu imali nikakvu podršku u odnosu na postavljeno pitanje, tek oko 12% smatra da je podrška bila dovoljna a 9% smatra da je imalo djelimičnu podršku. Oko 34% ispitanika među uposlenima u osnovnom obrazovanju nisu trebali podršku kada je riječ o pripremi za vođenje TV nastave. Detaljan pregled vidljiv je u tabeli 5.

	Stepen podrške menadžmenta tokom pandemije u pripremi i izvođenju						
	Tehnička oprema za rad		Radni materijali	Obuka za korištenje opreme	Obuka za rad na platformi	Obuka za snimanje TV	Obuka za snimanje TV nastave
	N	%	N	N	N	N	N
Djelimično	17	13,7	18	14	25	10	5
Dovoljno	25	20,2	23	29	38	11	7
Nikako	47	37,9	45	46	37	47	25
Nije mi bilo potrebno	35	28,2	33	30	22	38	19
Total	124	100,0	119	119	122	106	56

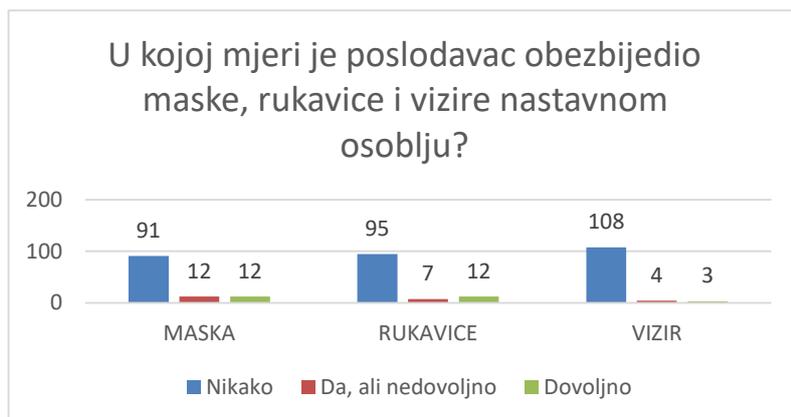
Tabela 5

Kada je riječ o sastancima s menadžmentom i tom vidu podrške, najveći broj ispitanika smatra da je bilo dovoljno individualnih i timskih sastanaka tokom pandemije, a detaljan pregled stavova naveden je u tabeli 6.

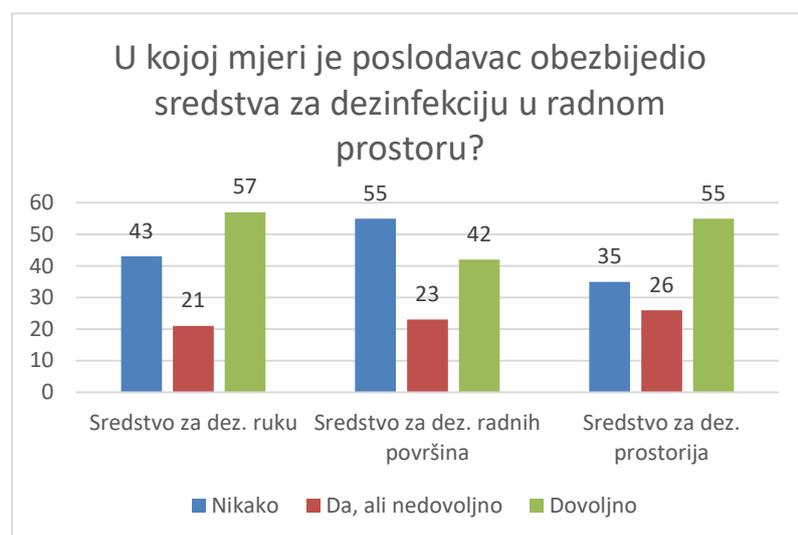
Saradnja s menadžmentom tokom pandemije				
	Individualni i online sastanci		Timski sastanci	
	N	%	N	%
Djelimično	30	24,0	30	23,3
Dovoljno	42	33,6	52	40,3
Nikako	34	27,2	31	24,0
Nije mi bilo potrebno	19	15,2	16	12,4
Total	125	100,0	129	100,0

Tabela 6

Zaštitna higijenska oprema i sredstva za dezinfekciju su u nekoj mjeri obezbijedena uposlenicima u odgojno-obrazovnim ustanovama na području Grada Tuzla, što je vidljivo u grafikonima 6 i 7.

Grafikon 6

Grafikon 7

Odgovori na pitanje šta je poslodavac mogao uraditi tokom pandemije kako bi olakšao rad nastavnom osoblju su raznovrsni. Najviše ispitanika (20%) smatra da poslodavac nije mogao učiniti ništa da poboljša uslove rada, dok 12% smatra da je učinio sve što je u skladu s mogućnostima te da je pratio preporuke i naredbe nadležnih institucija. 12% je i onih koji su iskazali potrebu za tehničkom podrškom za realizaciju nastave (laptopi i računari), dok je 10% navelo da je bila potrebna obuka za rad na platformi za realizaciju online nastave. 5% ispitanika ne zna kako je poslodavac mogao unaprijediti tok odvijanja nastave. Pored navedenog, učesnici istraživanja istakli su da bi boljoj organizaciji nastave u novonastalim okolnostima olakšalo i sljedeće: više online timskih sastanaka i bolja komunikacija te jasnije upute za rad, obezbjeđivanje internet konekcije nastavnom osoblju i učenicima, savjetovanje i podrška porodicama u nastavnom procesu, psihološka podrška uposlenicima, zaštitna oprema – rukavice i maske, organizacija prijevoza na posao, uspostava sistema za praćenje napretka đaka koji pohađaju/prate TV nastavu.

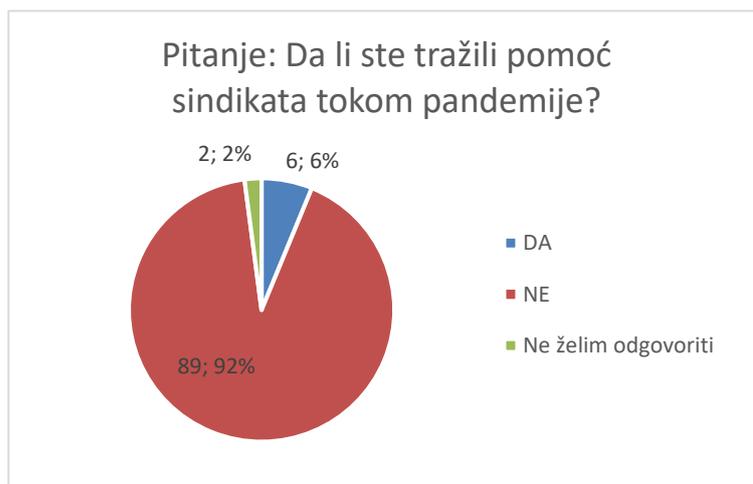
Na pitanje da li su tražili neku pomoć ili podršku od poslodavca, 53% ispitanika odgovorilo je da nije tražilo nikakvu pomoć ili podršku. 14% je tražilo i u potpunosti dobilo tražnu pomoć, 13% je tražilo i dobilo djelimično pozitivan odgovor, dok je 7% dobilo negativan odgovor na upit.

Grafikon 8

Članstvo u sindikatu i podrška sindikata tokom pandemije

Od 143 ispitanika uključenih u istraživanje, skoro 68% jesu članovi sindikata. 28% nisu učlanjeni u sindikat, a ostatak učesnika nije se izjasnio po ovom pitanju.

Na pitanje da li su tokom pandemije tražili neku pomoć od sindikata, skoro 90% članova sindikata odgovorilo je da nije, dok se 6% članova obratilo nadležnom sindikatu za pomoć. Tri osobe su navele da da im je sindikat pomogao u rješavanju konkretnog problema. (Grafikoni 9 i 10)

Grafikon 9

Grafikon 10

Odgovori na pitanje šta je sindikat, po mišljenju članova, mogao uraditi da olakša rad nastavnom osoblju tokom pandemije su raznovrsni. 40 članova sindikata se izjasnilo po ovom pitanju, od kojih je 15 reklo da smatra da sindikati nisu mogli uraditi ništa više od učinjenog, dok je 7 reklo da ne zna šta je sindikat mogao uraditi kako bi olakšao situaciju. Ostali odgovori koje su naveli članovi sindikata su: pružiti moralnu podršku članovima, tehnička pomoć i podrška – oprema i internet, raditi na ostvarivanju bolje komunikacije s menadžmentom kako bi se cjelokupna situacija bolje razumjela, zauzeti se za prava radnika koji su radili prekovremeno i nisu bili plaćeni za dodatne sate, zagovarati bolje uslove rada i pružiti trenutnu novčanu pomoć članovima, pružiti edukaciju za korištenje platforme za online nastavu.

Agora centar

57% ispitanika nije uopšte upoznato sa radom Agora centra, dok 40% jeste i 3% djelimično jeste. Na pitanje koje edukacije smatraju najpotrebnijim i najkorisnijim, ispitanici su odgovorili kako slijedi:

- Kurs informatike, 65 osoba
- Kurs engleskog jezika, 39 osoba
- Edukacije o Zakonu o radu FBiH, 50 osoba
- Radionica pisanja žalbi, molbi, zahtjeva, prigovora, 21 osoba
- Radionica pisanja CV-a, 15 osoba
- Radionice komunikacije, 55 osoba
- Psihološke pričaonice, 65 osoba

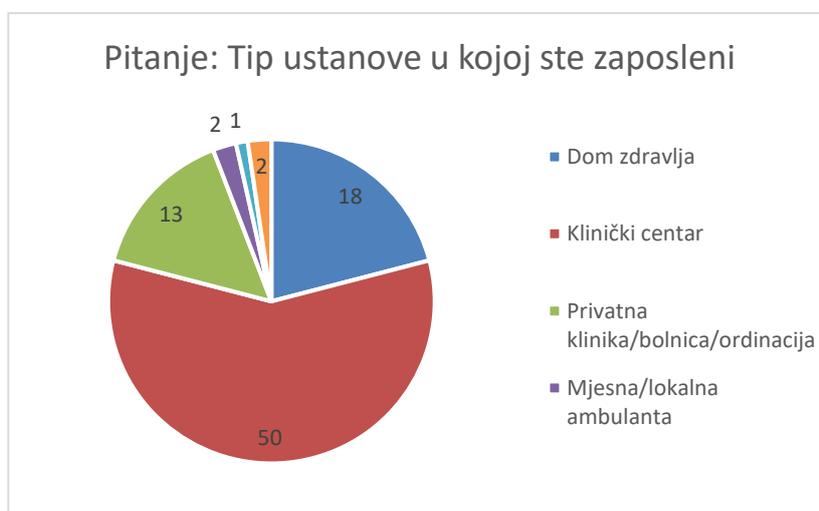
ZDRAVSTVO

Osobine ispitanika u oblasti zdravstva

Atributi ispitanika		n	n %
Spol ispitanika	Muški	17	19,8%
	Ženski	69	80,2%
Starosna grupa	18-24	3	3,5%
	25-34	37	43%
	35-49	31	36,1%
	50-65	15	17,4%
Stepen obrazovanja ispitanika	Osnovno obrazovanje	0	0%
	Srednja stručna sprema	22	25,6%
	Viša stručna sprema	4	4,6%
	Visoka stručna sprema	45	52,3%
	Magisterij	12	14%
	Doktorat	3	3,5%
	Bez odgovora	0	0%

Tabela 7. Struktura anketiranih ispitanika (građana) prema spolu, starosnoj grupi, obrazovanju i djelatnosti

Ispitivanje sprovedeno sa uposlenicima u zdravstvenim ustanovama uključilo je 86 osoba (M17, Ž69). Od ukupnog broja ispitanika, 86% uposljeno je u javnom sektoru, 12% u privatnom i 2% i u javnom i u privatnom sektoru. Kako je prikazano u grafikonu 11, najviše ispitanika uposlenici su JU Univerzitetsko-kliničkog centra (50 ili 58%), potom Doma zdravlja (18 ili 21%) i privatnih klinika/bolnica/ordinacija (13 ili 15%). Dvoje ispitanika uposljeno je u mjesnoj/lokalnoj ambulati, isto toliko ispitanika zaposleno je i u kliničkom centru i privatnoj ustanovi, dok je jedna osoba uposlenik Doma zdravlja a ujedno radi i u mjesnoj/lokalnoj ambulanti.

Grafikon 11

Među ispitanicima, najviše je medicinskih sestara/tehničara (31 osoba), zatim doktora medicine (17), doktora specijalista (12) i potom odgovornih sestara/tehničara (10). Detaljan pregled je u tabeli broj 8, gdje su prikazane radne pozicije ispitanika po tipu ustanove.

Tip ustanove i mjesto rada ispitanika	Medicinska sestra/tehničar	Odgovorna sestra/tehničar	Glavna sestra/tehničar	Doktor medicine	Doktor specijalista	Primarius doktor	Profesor doktor	Stomatolog	Socijalni radnik	Biolog
Klinički centar	20	9	3	11	6	2	1	0	1	1
Dom zdravlja	6	0	0	2	4	1	0	3	1	0
Lokalna/mjesna	1	0	0	0	2	1	1	0	0	0
Privatna klinika/bolnica/ordinacija	4	1	0	4	0	0	0	1	0	0
Total	31	10	3	17	12	4	2	4	2	1

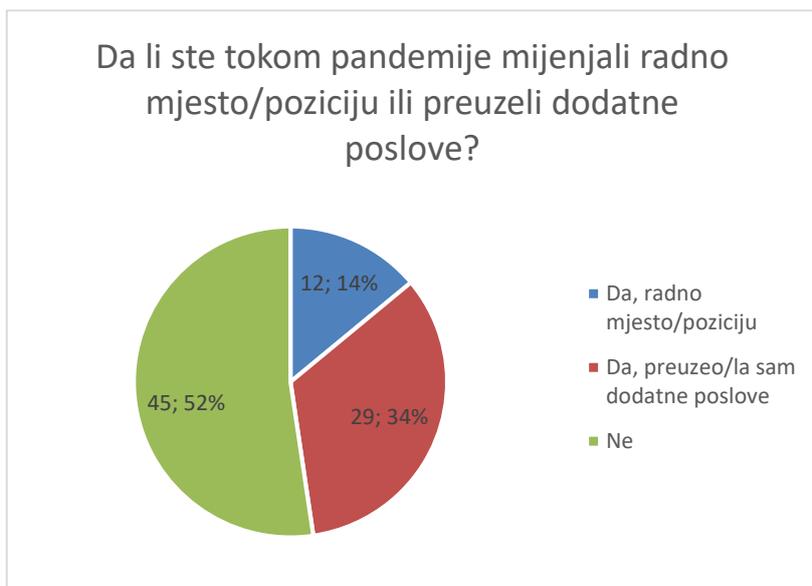
Tabela 8

Informacije o uslovima rada tokom pandemije

Zdravstveni sistem i uposlenici u zdravstvenim ustanovama suočeni su izazovima tokom trajanja epidemije uzrokovane korona virusom. Uspostavljen je novi sistem rada kako bi se pratile higijensko-epidemiološke mjere, a kako bi se komunikacija i rad s pacijentima i dalje odvijali nesmetano. Na pitanje o promjenama koje su se dogodile u radnom okruženju tokom epidemije, 45 ispitanika (52%) odgovorilo je da nisu imali promjene na radnom mjestu tokom pandemije, dok je 29 osoba (34%) odgovorilo da su preuzeli dodatne poslove, a 12 ispitanika (14%) istaklo je da su promijenili radno mjesto/poziciju. (Grafikon 12)

Ispitanici su naveli sa kojim promjenama ili dodatnim poslovima su se suočili: rad na trijažnom punktu (11 osoba), premještaj na drugo odjeljenje i/ili u prijemnu ambulantu (4) zbog reorganizacije posla ili zbog kolega koji su odsutni usljed zaraze korona virusom, odnosno zbog manjka osoblja, rad u covid bolnici i covid prijemnoj ambulanti (3), promjena radnog vremena (3), preuzimanje pozicija voditelja covid bolnice i načelnika odjeljenja (3). Ispitanici su naveli i da je posao generalno organizovan na drugačiji način nego u redovnim uslovima zbog procedura u cilju sprječavanja širenja zaraze.

Grafikon 12

Analizom odgovora na pitanje koliko radnih sati sedmično su uposleni imali prije, a koliko tokom epidemije korona virusa, uočene su promjene u odnosu na redovno radno vrijeme prije pandemije, što se detaljno vidi u tabeli broj 9.

Pitanje - Koliko sati sedmično ste prosječno radili PRIJE proglašenja pandemije i TOKOM pandemije?								
	Svi ispitanici		Privatni		Javni		Privatni i javni	
	PRIJE	TOKOM	PRIJE	TOKOM	PRIJE	TOKOM	PRIJE	TOKOM
Manje od 40 sati	10	21	3	5	7	16	0	0
40 sati	40	26	5	4	34	20	1	2
Između 40 i 50 sati	28	22	2	1	25	21	1	0
Više od 50 sati	4	11	0	0	4	11	0	0
Ne želim odgovoriti	4	6	0	0	4	6	0	0
Total	86	86	10	10	74	74	2	2

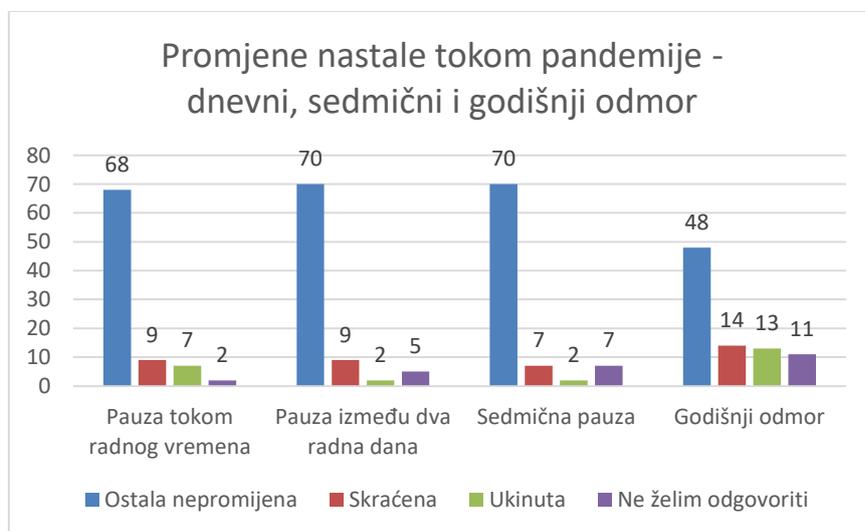
Tabela 9

Na upit kakve promjene su se dogodile na radnom mjestu tokom novonastale situacije, 33 ispitanika reklo je da je smanjen obim posla, dok je 25 ispitanika istaklo da je obim posla povećan. 38 osoba istaklo je da je došlo do promjene u smjenama rada, a 43 osobe su navele da su koristile pravo na godišnji odmor na inicijativu poslodavca. Samo tri osobe su odgovorile da nije bilo nikakvih promjena. Pregled svih odgovora na postavljeno pitanje je u tabeli 10.

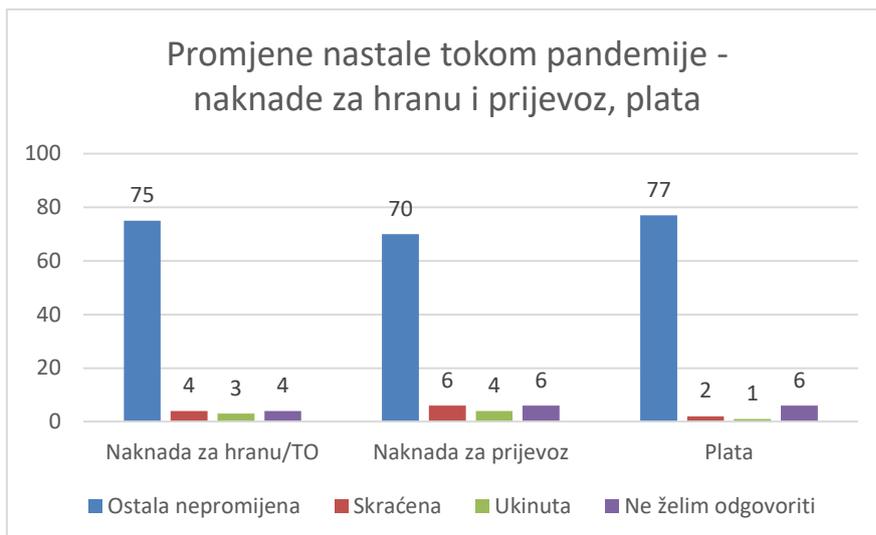
Da li je usljed pandemije došlo do neke od navedenih promjena na radnom mjestu?								
Ponuđeni odgovori:	Broj odgovora	Postotak	Privatni		Javni		Privatni i javni	
Rad je bio privremeno obustavljen naredbom	16	8,2%	5	2,6%	10	5,1%	1	0,5%
Poslodavac je privremeno obustavio rad	6	3,1%	4	2,1%	2	1,0%	0	0,0%
Skraćeno je radno vrijeme	12	6,2%	2	1,0%	9	4,6%	1	0,5%
Produženo je radno vrijeme	8	4,1%	0	0,0%	8	4,1%	0	0,0%
Smanjen je obim posla	33	16,9%	1	0,5%	32	16,4%	0	0,0%
Povećan je obim posla	25	12,8%	0	0,0%	25	12,8%	0	0,0%
Koristio/la sam godišnji odmor, na inicijativu poslodavca	43	22,1%	1	0,5%	40	20,5%	2	1,0%
Koristio/la sam godišnji odmor, na vlastitu inicijativu	4	2,1%	0	0,0%	4	2,1%	0	0,0%
Upućen/a sam na neplaćeno odsustvo	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Upućen/a sam na plaćeno odsustvo	1	0,5%	0	0,0%	1	0,5%	0	0,0%
Došlo je do izmjene u smjenama	38	19,5%	0	0,0%	37	19,0%	1	0,5%
Nije došlo do promjena	3	1,5%	1	0,5%	2	1,0%	0	0,0%
Ostalo	6	3,1%	0	0,0%	6	3,1%	0	0,0%
Total	195	100,0%	14	7,2%	176	90,3%	5	2,6%

Tabela 10

Kod većine ispitanika (80% i više) nije bilo značajnih promjena tokom pandemije u ostvarivanju prava na pauzu i odmor, te prava na topli obrok i platu. Brojevi su drugačiji kada je u pitanju pravo na korištenje godišnjeg odmora, gdje je 16% ispitanika navelo da im je skraćen godišnji odmor, a 15% ispitanika navelo je da nisu imali pravo na korištenje godišnjeg odmora. Detaljni pregledi su u grafikonima 13 i 14.

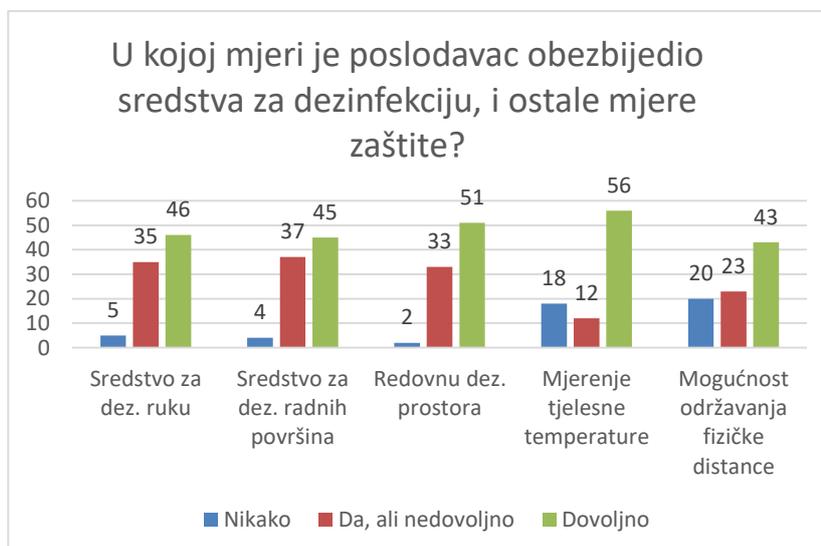
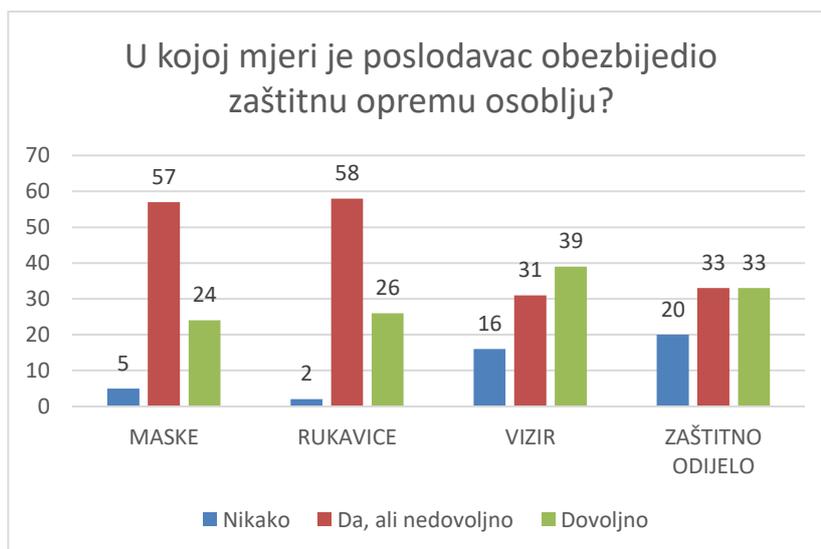
Grafikon 13

Grafikon 14

Podrška menadžmenta i poslodavca tokom pandemije

Ispitanici su u ovom dijelu analize iskazali svoj stav kada je riječ o podršci menadžmenta za vrijeme pandemije, a u kontekstu obezbjeđivanja zaštitne opreme na radu, te sredstava za dezinfekciju i drugih uslova. Preko 66% ispitanika smatra da nije obezbijeđeno dovoljno zaštitnih maski i rukavica za osoblje, dok 45% ispitanika smatra da je obezbijeđeno dovoljno vizira. Više od 50% ispitanika smatra da je obezbijeđeno dovoljno sredstava za dezinfekciju ruku i radnih površina, a 60% ocijenilo je dezinfekciju prostora kao dovoljnu. Isti procenat ispitanika naveo je da su dovoljno obezbijeđeni mjerenje tjelesne temperature za osoblje te mogućnost održavanja fizičke distance. Detaljan pregled je u grafikonima 15 i 16.

Grafikoni 15 i 16

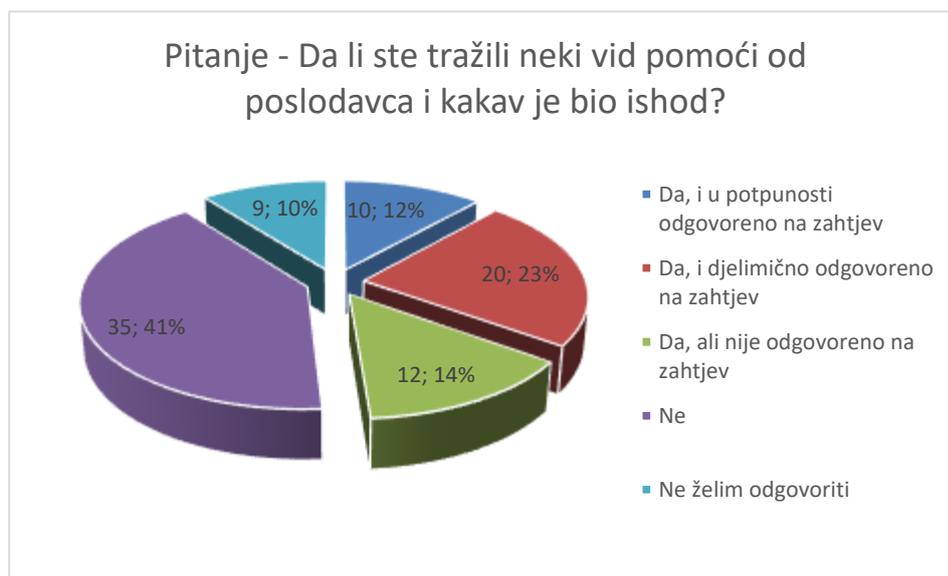
Na pitanje da li su testirani na virus SARS-CoV-2 od strane poslodavca, preko 52% ispitanih odgovorilo je pozitivno, 45% nije bilo testirano a ostali ispitanici nisu dali odgovor na ovo pitanje. Pregled broja testiranih uposlenika po sektoru prikazan je u tabeli 11.

Da li ste testirani na virus SARS-CoV-2 od strane poslodavca?					
	Svi ispitanici		Privatni	Javni	Privatni i javni
	Broj	Postotak			
Da	45	52,3	3	41	1
Ne	39	45,3	6	32	1
Ne želim odgovoriti	2	2,3	1	1	0
Total	86	100,0	10	74	2

Tabela 11

Kada je riječ o psihološkoj podršci za uposlenike u zdravstvenim ustanovama tokom trajanja pandemije, četiri osobe (4,7%) su navele da im je od strane poslodavca ponuđena navedena pomoć i sve četiri osobe su pomoć prihvatile. Od toga su tri osobe iz javnog, a jedna iz privatnog sektora. 76 osoba (88,4%) rekli su da im nije ponuđena navedena pomoć, dok se 6 ispitanika (7%) nije željelo izjasniti po postavljenom pitanju.

S druge strane, na upit da li su tražili bilo kakvu pomoć od poslodavca kako bi rad tokom pandemije bio lakši, 35 ispitanika (40,7%) reklo je da nisu tražili pomoć. 10 (11,6%) ispitanika je tražilo i u potpunosti dobilo traženu pomoć. 20 ispitanika (23,3%) dobilo je djelimično pozitivan odgovor na upit. 12

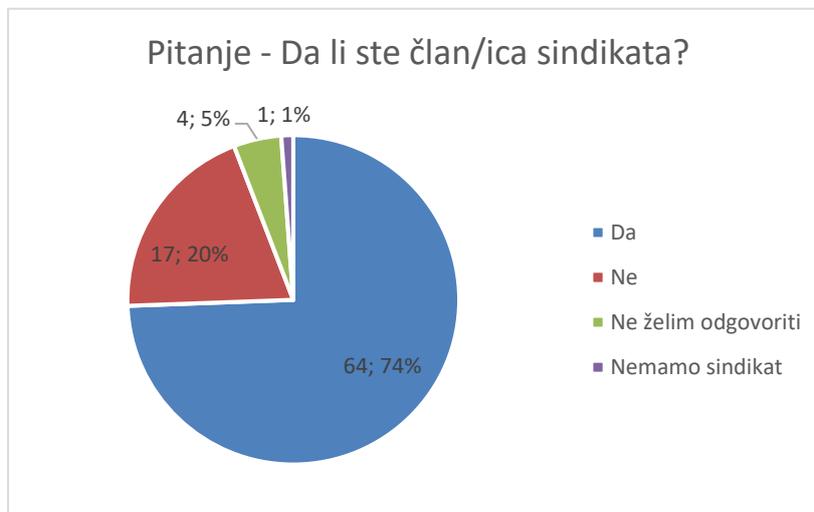
ispitanika (14%) tražilo je pomoć i dobilo negativan odgovor menadžmenta. 9 ispitanika (10,5%) nisu željeli odgovoriti na postavljeno pitanje. Grafikon 17 nudi detaljan pregled.

Grafikon 17

Odgovori na pitanje šta je poslodavac mogao uraditi tokom pandemije kako bi olakšao rad osoblju su raznovrsni. Najviše ispitanika (32%) smatra da je poslodavac trebao obezbijediti više zaštitne opreme (rukavice, maske, viziri, odijela, toplomjeri), a 16% ispitanih smatra da je trebalo biti angažovano više osoblja. Isti broj ispitanika smatra da je organizacija posla mogla biti bolja. Pored navedenog, ispitanici su naveli i sljedeće prijedloge koji bi obavljanje posla tokom pandemije učinili lakšim: bolja razmjena informacija i blagovremeno informisanje osoblja o procedurama, češće testiranje uposlenika, poštivanje procedura od strane svih uposlenika, više ulaznih trijažnih punktova za pacijente koji bi smanjili vrijeme čekanja pacijenata na usluge, više ulaznih i izlaznih posebnih punktova za uposlenike, više otvorenih linija za pacijente i osoba kompetentnih za davanje provjerenih informacija, specijalističke konsultacije za korekciju terapije i intervencije u krizi putem video poziva, psihološka pomoć i podrška uposlenicima, terensko vozilo za kućne posjete, mogućnost za prijem većeg broja pacijenata, osvježavajući napitci za osoblje zbog iscrpljujućih uslova rada, više dezinfekcijskih sredstava.

Članstvo u sindikatu i podrška sindikata tokom pandemije

Od ukupnog broja ispitanika uključenih u istraživanje iz oblasti zdravstva, više od 74% jesu članovi sindikata. Oko 20 ispitanika nisu učlanjeni u sindikat, a 6% ispitanih nisu dali odgovor na ovo pitanje, a jedan ispitanik istakao je kako nema sindikat u koji bi se učlanio/la. (Grafikon 18).

Na pitanje da li je sindikat pružio neki vid pomoći ili podrške članovima tokom pandemije, 9 osoba je odgovorilo DA, 42 osobe su rekle NE a 13 ispitanika nije željelo dati odgovor. Konkretno problem koji je sindikat pomogao riješiti, kako su naveli članovi, jeste nabavka zaštitne opreme za uposlenike u javnim zdravstvenim ustanovama u Tuzli.

Na pitanje šta je sindikat, po mišljenju članova, mogao uraditi da olakša rad tokom pandemije, odgovori su različiti. 39 članova izjasnilo se po ovom pitanju od kojih je 7 reklo da je sindikat trebao pregovarati s poslodavcima za uposlenje dodatnog osoblja, a isto toliko je navelo da je sindikat trebao utjecati na nabavku više zaštitne opreme. Tri osobe smatraju da je sindikat uradio sve što je mogao, a isto toliko članova smatra da sindikat nije mogao uraditi ništa da olakša rad tokom pandemije. Ostali odgovori koje su članovi sindikata naveli su: pregovarati za bolje uslove rada, više komunicirati s članovima i biti dostupniji za razgovor, biti aktivniji u pregovorima s vlastima i kriznim štabom, tražiti da se svi zdravstveni radnici angažuju u novonastaloj situaciji uključujući i Dom zdravlja, pružiti pomoć u rješavanju finansiranja plata radnika koji su iz službe morali u izolaciju zbog sprovođenja zakona o

zaštiti i prevenciji širenja zaraznih bolesti, pregovarati za veće plate u skladu s povećanim obimom posla i prekovremenim satima, pružiti podršku članovima.

Agora centar

56% ispitanika nije uopšte upoznato sa radom Agora centra, dok 42% jeste i 2% djelimično jeste. Na pitanje koje edukacije smatraju najpotrebnijim i najkorisnijim, ispitanici su odgovorili kako slijedi:

- Kurs informatike, 23 osoba
- Kurs engleskog jezika, 26 osoba
- Edukacije o Zakonu o radu F BiH, 42 osobe
- Radionica pisanja žalbi, molbi, zahtjeva, prigovora, 19 osoba
- Radionica pisanja CV-a, 7 osoba
- Radionice komunikacije, 33 osoba
- Psihološke pričaonice, 28 osoba

TRGOVINA

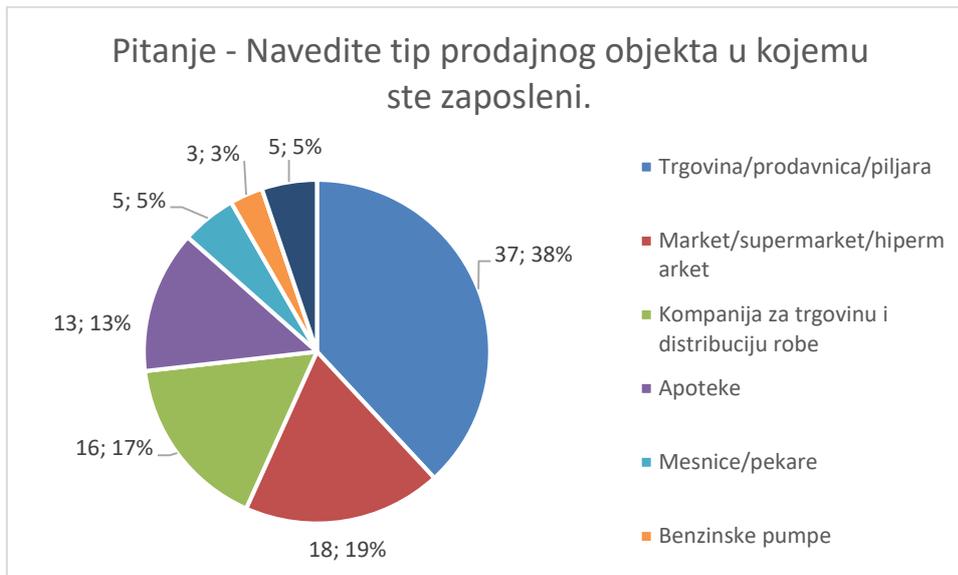
Osobine ispitanika u oblasti trgovine

Atributi ispitanika		n	n %
Spol ispitanika	Muški	26	26,8%
	Ženski	71	73,2%
Starosna grupa	18-24	6	6,2%
	25-34	43	44,3%
	35-49	40	41,2%
	50-65	8	8,3%
Stepen obrazovanja ispitanika	Osnovno obrazovanje	1	1%
	Srednja stručna sprema	54	55,7%
	Viša stručna sprema	8	8,3%
	Visoka stručna sprema	23	23,7%
	Magisterij	11	11,3%
	Doktorat	0	0%
	Bez odgovora	0	0%

Tabela 12. Struktura anketiranih ispitanika (građana) prema spolu, starosnoj grupi, obrazovanju i djelatnosti

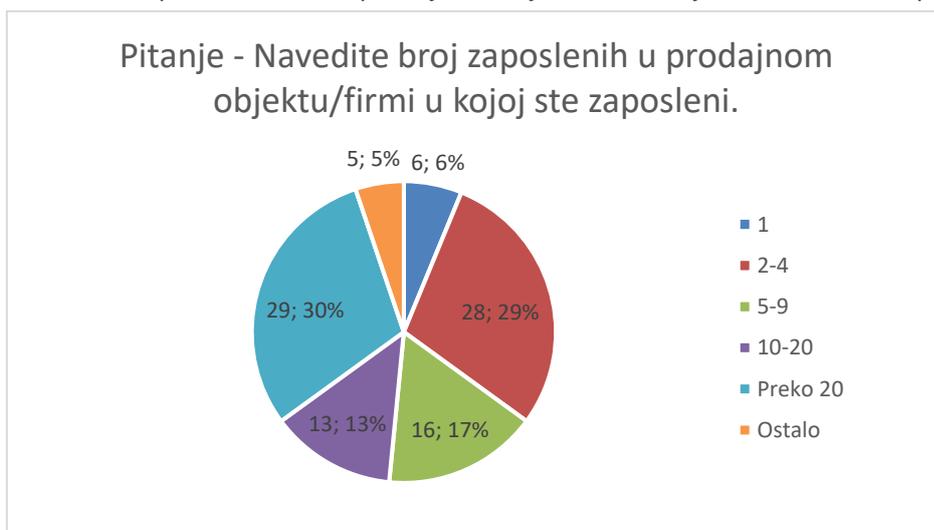
Ispitivanje sprovedeno sa uposlenicima u trgovini uključilo je 97 osoba (M26, Ž71). Od ukupnog broja ispitanika, 38,2% zaposleno je u trgovini, prodavnici, piljari ili butiku, 18,5% u marketu, supermarketu ili hipermarketu, dok je 16,5% ispitanika zaposleno u kompanijama za veleprodaju i distribuciju robe. U apotekama radi 13,4% ispitanika, u pekarama i mesnicama 5,1%, dok ne na benzinskim pumpama

uposljeno 3,1% ispitanih. 5,1% su uposljenici ostalih objekata za trgovinu robe – trgovina auta, metala i slično. (Grafikon 19)

Grafikon 19

Skoro 30% ispitanika radi u u prodajnom objektu/firmi koja ima više od 20 uposlenih. Nešto manje od

30% učesnika ispitivanja radi u okruženju koje ima 2-4 uposlenika. Oko 16% ispitanih radi u objektima sa 5-9 uposlenika, a 13% u objektima u kojima je zaposleno 10-20 osoba. 6% ispitanih rade sami u objektu prodaje, dok se 5% nije izjasnilo. (Grafikon 20)

Grafikon 20

Informacije o uslovima rada tokom pandemije

Trgovine i uposljenici u objektima i firmama prodaje suočeni su s izazovima tokom trajanja pandemije uzrokovane korona virusom. Promijenjeno je radno vrijeme kako bi se pratile higijensko-epidemiološke mjere, a istovremeno je povećan protok kupaca u trgovinama (posebno trgovinama mješovite robe/prehrane) u momentu proglašenja pandemije jer se građanstvo željelo obezbijediti osnovnim životnim namirnicama.

Ipak, uposlenici nisu naveli da su preuzeli dodatne poslove tokom pandemije, izuzev čišćenja radnog prostora što je kao dodatni posao navelo četvero ispitanika. Pregled poslova koje su ispitanici obavljali prije, te tokom pandemije je u tabeli 13.

Pitanje - Pozicija na kojoj ste radili PRIJE i TOKOM pandemije?		
Opis pozicije	PRIJE	TOKOM
Prijem robe	36	38
Izlaganje robe na police	52	51
Direktna prodaja robe kupcima u maloprodaji	49	48
Rad na kasi	41	43
Rad na frižideru	7	8
Čišćenje	22	28
Osiguranje	4	4
Kancelarijski posao (računovodstvo, menadžment, narudžbe, fakture)	30	31
Dostavljanje robe (dostavljač, vozač)	3	3
Direktna prodaja robe kupcima u veleprodaji (komercijalista)	8	9
Ostalo	7	10
Total	259	273

Tabela 13

Analizom odgovora na pitanje koliko radnih sati sedmično su uposleni imali prije, a koliko tokom epidemije korona virusa, uočene su promjene u odnosu na redovno radno vrijeme prije pandemije, što se detaljno vidi u tabeli broj 14.

Svi ispitanici	Prije pandemije		Tokom pandemije		Maloprodaja		Apoteka		Mesnica/pekara		Benzinska pumpa		Veletrgovina i distribucija		Ostalo	
	Broj	%	Broj	%	Prije	Tokom	Prije	Tokom	Prije	Tokom	Prije	Tokom	Prije	Tokom	Prije	Tokom
Manje od 40 sati	10	10,3	40	41,2	9	27	1	2	0	1	0	0	0	6	0	4
40 sati	47	48,5	24	24,7	31	14	3	3	1	1	1	1	9	5	2	0
Između 40 i 50 sati	34	35,1	22	22,7	12	10	9	7	3	2	2	1	5	1	3	1
Više od 50 sati	4	4,1	10	10,3	1	3	0	1	1	1	0	1	2	4	0	0
Ne želim odgovoriti	2	2,1	1	1,0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total	97	100,0	97	100,0	54	54	13	13	5	5	3	3	16	16	5	5

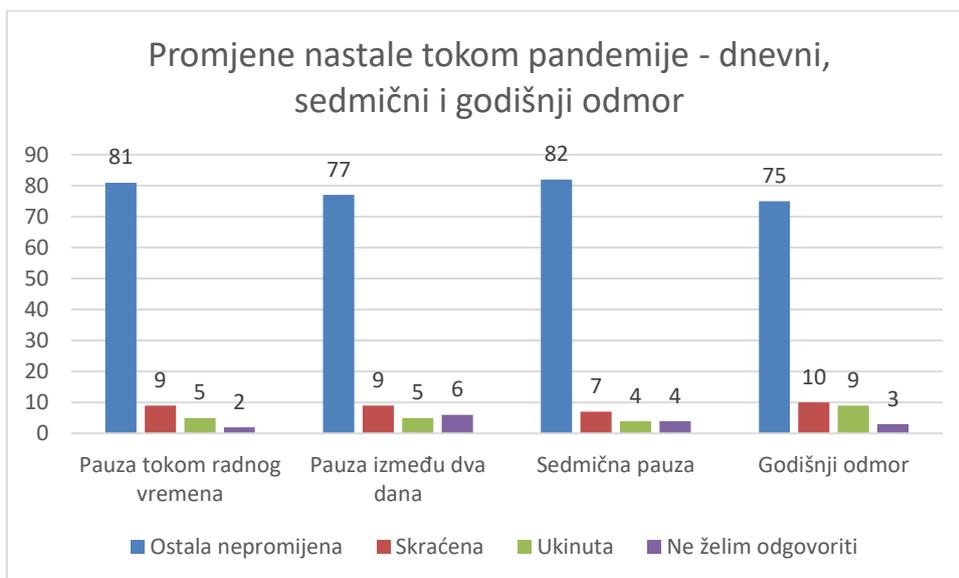
Tabela 14

Na upit kakve promjene su se dogodile na radnom mjestu tokom novonastale situacije, 48 ispitanika reklo je da je skraćeno radno vrijeme, a 6 ispitanih istaklo je da radno vrijeme produženo. 36 osoba istaklo da je smanjen obim posla, a suprotnog stava je 17 ispitanika. 27 ispitanika, najviše iz maloprodaje, navelo je da je rad bio obustavljen naredbom nadležnih organa. Devet osoba reklo je da nije bilo nikakvih promjena. Pregled svih odgovora na postavljeno pitanje je u tabeli 15.

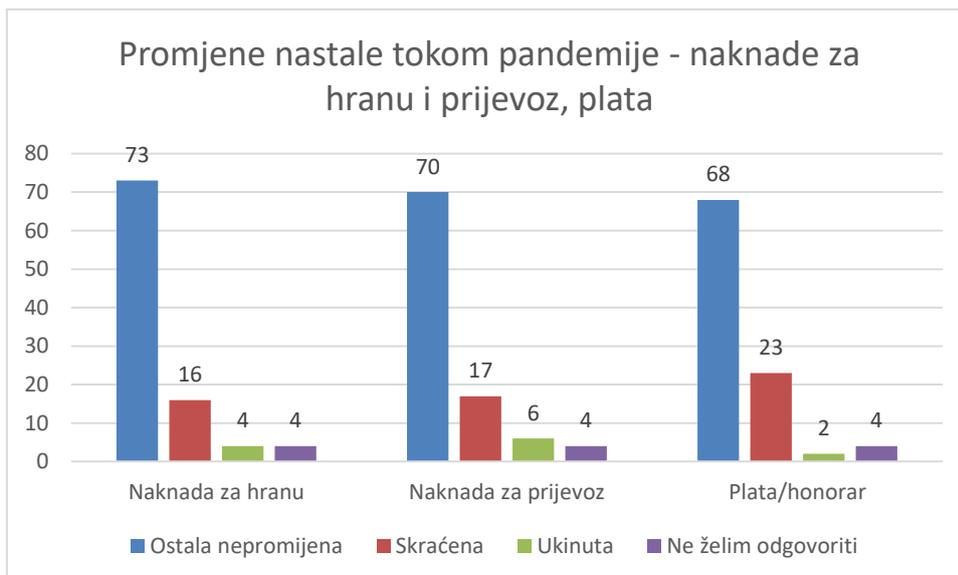
Da li je usljed pandemije došlo do neke od navedenih promjena na radnom mjestu?									
Ponuđeni odgovori	Broj odgovora	Postotak	Maloprodaja	Apoteka	Pekara	Mesnica	Benzinska pumpa	Veletrgovina i distribucija	Ostalo
Rad je bio privremeno obustavljen naredbom nadležnih	27	13,8%	21	0	0	0	0	3	3
Poslodavac je privremeno obustavio rad	11	5,6%	5	0	0	2	0	2	2
Skraćeno je radno vrijeme	48	24,6%	28	7	2	0	2	4	5
Produženo je radno vrijeme	6	3,1%	3	0	0	0	0	3	0
Smanjen je obim posla	36	18,5%	20	2	1	0	1	8	4
Povećan je obim posla	17	8,7%	7	7	1	0	1	1	0
Koristio/la sam godišnji odmor, na inicijativu poslodavca	13	6,7%	6	0	2	0	0	4	1
Koristio/la sam godišnji odmor, na vlastitu inicijativu	1	,5%	0	1	0	0	0	0	0
Upućen/a sam na neplaćeno odsustvo	2	1,0%	1	0	1	0	0	0	0
Upućen/a sam na plaćeno odsustvo	5	2,6%	2	0	0	0	0	3	0
Došlo je do izmjene u smjenama	18	9,2%	11	0	0	0	2	2	3
Nije došlo do promjena	9	4,6%	2	4	0	0	0	2	0
Ostalo	2	1,0%	1	0	0	0	0	1	0
Total	195	100,0%	107	21	7	2	6	33	18

Tabela 15

Kod većine ispitanika (oko 80%) nije bilo značajnih promjena tokom pandemije u ostvarivanju prava na pauzu i odmor, te godišnji odmor. Naknade za prijevoz i hranu, te plata, ostali su nepromijenjeni za oko 70% ispitanika. Za 16% ispitanih došlo je do smanjenja naknade za hranu, a za 17% ispitanih došlo je do smanjenja naknade za prijevoz. Smanjenje plate imalo je skoro 24% ispitanih. Detaljni pregledi su u grafikonima 21 i 22.

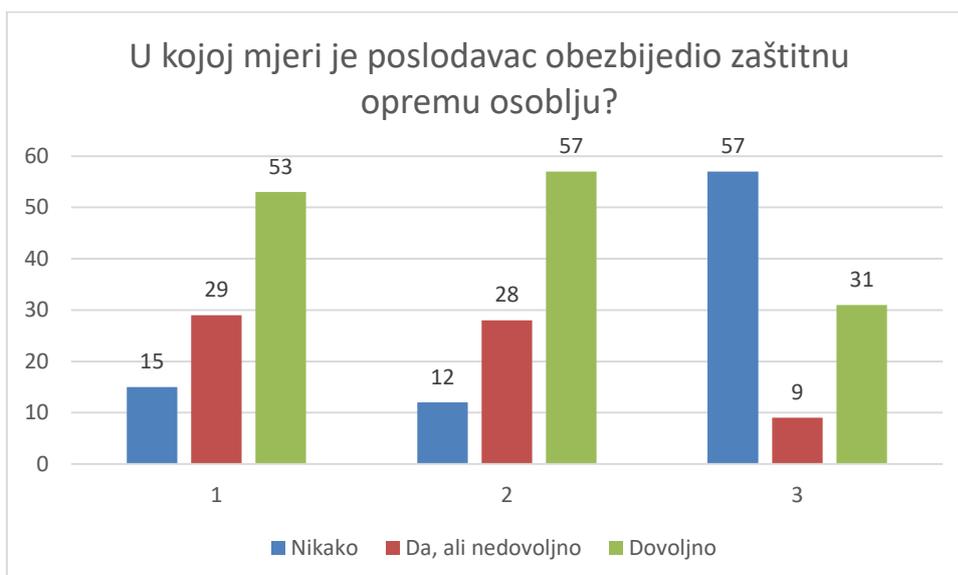
Grafikon 21

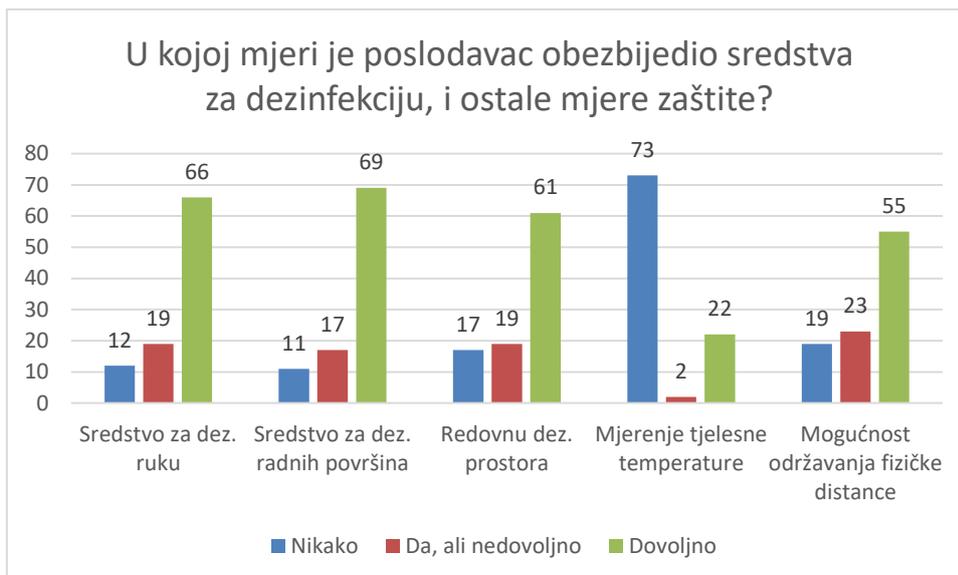
Grafikon 22

Podrška menadžmenta i poslodavca tokom pandemije

Ispitanici su u ovom dijelu analize iskazali svoj stav kada je riječ o podršci menadžmenta za vrijeme pandemije, a u kontesktu obezbjeđivanja zaštitne opreme na radu, te sredstava za dezinfekciju i drugih uslova. Preko 55% ispitanika smatra da je poslodavac obezbijedio dovoljno maski i rukavica za osoblje, dok je skoro 60% ispitanih navelo da viziri nisu obezbijeđeni osoblju. Kada je riječ o sredstvima za dezinfekciju, skoro 70% osoba smatra su obezbijeđena u dovoljnoj mjeri, a oko 60% ispitanika istog je mišljenja kada je riječ o dezinfekciji prostora. Mjerenje tjelesne temperature nije obezbijeđeno za 75% ispitanika, dok za 23% jeste. Nešto više od polovine ispitanika reklo je da je poslodavac omogućio održavanje fizičke distance. Detaljan pregled u grafikonima 23 i 24.

Grafikon 23

Grafikon 24

Na pitanje šta je poslodavac dodatno mogao učiniti da olakša posao uposlenima u trgovini tokom pandemije, najveći broj ispitanika odgovorio je da poslodavac učinio sve što je u skladu s mogućnostima te da je pratio preporuke i naredbe nadležnih institucija (21 osoba). 17 ispitanika smatra da je trebalo biti skraćeno radno vrijeme, osam ispitanika smatra je bilo potrebno obezbijediti veću sigurnost i zaštitu na radu, a isti broj ispitanih je stava da je bilo potrebno više zaštitne opreme. Pored navedenog, ispitanici su naveli i sljedeće prijedloge koji bi obavljanje posla tokom pandemije učinili lakšim: bolja kontrola ulazaka kupaca u radnju, povećanje plate u skladu s otežanim uslovima rada, povećanje broja uposlenih, osiguran prijevoz na posao i s posla, bolja organizacija posla – smjene, radno vrijeme i bolja komunikacija. 12 ispitanika smatra da poslodavac nije mogao uraditi ništa da poboljša uslove rada, dok se 14 ispitanika nije izjasnilo po datom pitanju.

Na upit da li su tražili bilo kakvu pomoć od poslodavca kako bi rad tokom pandemije bio lakši, 43 ispitanika (44,3%) reklo je da nisu tražili pomoć. 20 (20,6%) ispitanika je tražilo i u potpunosti dobilo traženu pomoć, a 15 ispitanika (15,5%) dobilo je djelimično pozitivan odgovor na upit. Osam ispitanika (8,2%) tražilo je pomoć i dobilo negativan odgovor menadžmenta. 11 ispitanika (11,3%) nisu željeli odgovoriti na postavljeno pitanje. Grafikon 25 nudi detaljan pregled.

Grafikon 25

Članstvo u sindikatu i podrška sindikata tokom pandemije

Od ukupnog broja ispitanika uključenih u istraživanje iz oblasti trgovine, skoro 85% nisu članovi sindikata. 11 ispitanika (11,2%) jesu članovi sindikata, dok 4 ispitanika (4,1%) nisu željeli dati odgovor.

Na pitanje da li je sindikat pružio neki vid pomoći ili podrške članovima tokom pandemije, 2 osobe su

odgovorile DA, 68 osoba je reklo NE a 16 ispitanika nije željelo dati odgovor. Konkretno problem koji je sindikat pomogao riješiti, kako je naveo jedan od članova, jeste vođenje uspješnih pregovora s poslodavcem gdje je zaključeno da će poslodavac isplatiti plate u iznosu koji je bio prije pandemije čim se za to steknu uslovi.

Grafikon 26

Na pitanje šta je sindikat, po mišljenju članova, mogao uraditi da olakša rad tokom pandemije, odgovorilo je osam članova od kojih troje smatra da sindikat nije mogao uraditi ništa da poboljša uslove rada, zatim slijede pojedinačni odgovori: ispitati stanje na terenu putem ankete, dati podršku članovima, obezbijediti zaštitnu opremu, a dvoje ispitanika je navelo da ne zna kako bi sindikat mogao pomoći.

Agora centar

50,5% ispitanika iz oblasti trgovine upoznato je sa radom Agora centra, dok 49,5% ispitanika nije.

Na pitanje koje edukacije smatraju najpotrebnijim i najkorisnijim, ispitanici su odgovorili kako slijedi:

- Kurs informatike, 31 osoba
- Kurs engleskog jezika, 44 osobe
- Edukacije o Zakonu o radu F BiH, 25 osoba
- Radionica pisanja žalbi, molbi, zahtjeva, prigovora, 22 osobe
- Radionica pisanja CV-a, 25 osoba
- Radionice komunikacije, 28 osoba
- Psihološke pričaonice, 29 osoba.

*Udruženje građana Agora se zahvaljuje svim uposlenicima i sindikatima s područja Grada Tuzle koji su učestvovali i/ili podržali istraživanje.
Zahvaljujemo se i partnerima i donatorima za podršku prilikom realizacije istraživanja:*

